

N:o 41.

Uppläst och Godkänd hos Första Kammaren den 11 Maj 1880.
 — — — — — Andra Kammaren den 11 — —

*Riksdagens underdåniga Skrifvelse, i anledning af väckt fråga om in-
 dragning af inspektorsbefattningen vid de så kallade Visingsö
 skolegods m. m.*

(Stats-Utskottets Utlåtande N:o 45.)

S. A. K.

Inom Riksdagen har förslag blifvit väckt derom, att inspektorsbefattningen vid de så kallade Visingsö skolegods skulle indragas och det skolegodsinspektoren på lön anslagna bostället för skolegodsfondens räkning utarrenderas.

Enligt bilagda förteckning (Litt. A) utgöras de så kallade Visingsö skolegodshemman af 68 särskilda inom Jönköpings, Kronobergs, Östergötlands och Skaraborgs län belägna egendommar med tillsammans $40\frac{1}{8}$ mantal, deraf $19\frac{3}{16}$ hemman äro af krononatur och åt åboer upplätne. Samtliga dessa hemman, hvilka genom särskilda förordnanden af Riksdrotset Grefve Per Brahe och Hauptmannen J. Lantzenfelt ursprungligen blifvit till det af den förre grundade gymnasium i Visingsö donerade, hafva genom nådigt bref till Kanslistyrelsen den 4 September 1811 förklarats skola i förening med Jönköpings skolefond användas till inrättande af en utvidgad och fullständig trivialskola i nämnde stad, dervid dock undantogs hemmanet Mörby, som skulle förblifva vid en föreslagen pedagogi på Visingsö, och hemmanet Kumlaby-Trädgården, hvilket bibehölls till understöd för den på Visingsö varande komministern. Jemlikt nådigt bref af den 12 November 1819 har Kongl. Maj:t funnit det vara ostridigt att, med undantag af hemmanen Mörby och Gräshult Pukagården, hvilka vore af frälse natur, alla de öfriga dels Riksdrotset Grefve Brahe förut tillhöriga och dels af Hauptmannen Lantzenfelt fordom egda, men i kraft af testamente, liksom de förre, af bemålde Riksdrots till Visingsö

skoleverk donerade och derefter af Konung Carl XI på flera anledningar till kronan reducerade, men af samme Konung skoleverket återskänkta hemman icke kunde anses såsom någon Greffig Brahesk, utan vore en Kongl. donation ad pios usus och under denna egenskap kronohemman; i sammanhang hvarmed och under förklarande, att hemmanen icke finge till skatte köpas, förordnades, förutom annat, att alla lagliga åboer å hemmanen borde för kronoåboer anses och behandlas samt, med undantag af rättigheten till skatteköp, åtnjuta alla de förmåner och rättigheter, som i författningarne vore stadgade. Beträffande den redan då väckta frågan om skolefogdetjenstens indragning, förklarades genom samma nådiga bref, att den dåvarande innehafvaren af tjensten borde dervid bibehållas under sin lifstid eller till dess han erhöle annan beställning, men att nådigt beslut rörande tjenstens framtida bibehållande eller afskaffande skulle fattas, då det väckta förslaget till ny organisation af skoleverket i Jönköping till granskning och nådigt afgörande förekomme. Sedan tjensten derefter blifvit ledig, har Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 4 September 1829, med bifall till Kammarkollegii hemställan, medgifvit, att en skicklig person finge af Kollegiet förordnas att mot borgen tjensten tills vidare förrätta mot åtnjutande af dermed förenade löneförmåner, dock utan rätt till fardag å de tjensten åtföljande boställen.

Sedermera har uti underdånig skrifvelse den 1 Maj 1865 angående väckt fråga om skatteförsäljning af Visingsö skolegods, Kammarkollegium föreslagit, bland annat, att ifrågavarande tienst måtte indragas samt den kontanta lönen för skolefonden besparas och de tvenne boställen, som fogden innehade, för fondens räkning utarrenderas, hvarefter fogdens göromål skulle på kronobetjeningen öfverflyttas. Till stöd härför androg Kollegiet hufvudsakligen, att det blott vore inom ett fögderi, eller Norra och Södra Vedbo i Jönköpings län, hvarest funnes ett större antal hemman eller $22\frac{3}{8}$ mantal, deraf likväl nära hälften, eller $10\frac{3}{4}$ mantal, redan vore skatte, hvaremot inom de öfriga fögderierna hemmanens antal vore obetydligt eller $\frac{1}{4}$ mantal inom ett, $\frac{3}{8}$ mantal inom ett, 1 mantal inom tvenne, $3\frac{7}{8}$ mantal inom ett, $4\frac{1}{2}$ mantal inom ett, och $6\frac{3}{4}$ mantal inom ett; berörda högsta antal, eller $22\frac{3}{8}$ mantal, vore dock ej betydligt och borde ej utgöra hinder för öfverflyttning af skolegodsfogdens göromål på kronobetjeningen, så mycket mindre vid öfvervägande af det förhållande att då varande skolegodsfogden Vallenvist tillika vore häradsskrifvare och kunnat under en lång tid medhinna begge tiensternas skötande, utan att någon anmärkning emot honom förekommit. Denna Kollegiets framställning har emellertid icke föranlett någon särskild nådig åtgärd.

Vid härefter ånyo uppkommen ledighet af fogde- eller, såsom den numera benämndes, inspektorstjensten har Kammarkollegium i underdånig skrifvelse den 24 Februari 1876 anfört, att, då skoleverket i Jönköping dåmera genom nådiga brefvet den 27 Oktober 1859, angående nya aflöningsstater för samtliga ordinarie

lärare vid elementarläroverken inom Vexjö stift, kunde anses hafva erhållit sin slutliga reglering, hinder för ifrågavarande inspektorstjenst indragning i detta afseende visserligen icke förefunnes, men likväl hemställt, att först sedan sig visat i hvad mån den genom nådiga brefvet den 9 December 1871 medgifna rätt att skatteköpa skolegodshemman af krononatur blefve begagnad, och huruvida inspektoren följaktligen komme att befrias från bestyret med syner och besigtningar samt andra honom åliggande bestyr med dessa hemman, frågan om indragning af denna tjenst eller bibehållande deraf mot minskning af dess löneförmåner i förhållande till mängden och beskaffenheten af dermed förenade göromål måtte till slutlig nådig pröfning företagas; och har Eders Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 2 Juni 1876, med bifall till hvad Kammarkollegium sålunda föreslagit, förklarar sig vilja framdeles på anmälan af Kammarkollegiet taga under öfvervägande, huruvida indragning af ifrågavarande tjenst skulle ega rum.

På grund af den utaf Kongl. Maj:t jemlikt ofvannämnda nådiga bref af den 9 December 1871 meddelade tillåtelse att skatteköpa skolegodshemman af krononatur, hvilken tillåtelse föranledts af Rikets Ständers den 11 April 1863 aflåtna underdåniga skrifvelse i ämnet, hafva, såsom närlagda från Kammarkollegium afgifna förteckning (Litt. B) utvisar, $5\frac{3}{4}$ mantal hittills blifvit till skatte försålda, och återstår således $13\frac{7}{16}$ mantal, som fortfarande äro till åboer upplåtna.

Då sålunda en minskning i hemmanens antal egt rum och fortfarande torde komma att ske, hafva de af Kammarkollegium i ofvannämnda skrifvelse af den 1 Maj 1865 framlagda skäl för skolegodsinspektorstjenstens indragning vunnit ökad betydelse och torde jemväl vara tillämpliga med afseende derå, att befattningen efter inspektoren Vallenqvist fränfalle uppdragits åt Kronofogden i Vestbo härads fogderi, hvilken, jemlikt konstitutorial af den 26 Juli 1872, förordnats att, jemte kronofogdebefattningen, tillsvidare förestå ifrågavarande tjenst emot erhållande af den samma åtföljande löneförmåner, men utan rättighet att, då han kunde komma att tjensten lemna, åtnjuta fardag å de tvenne boställen, $\frac{1}{2}$ mantal Vettermåla och $\frac{1}{2}$ mantal Stenkilstorp, som indelningen tillhörde.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hafva de göromål, hvilka nu åligga skolegodsinspektoren, synts utan olägenhet kunna öfverflyttas på kronobetjeningen, och då, för så vidt Riksdagen kunnat inhemta, hinder för befattningens indragning ej heller i öfrigt förefinnes, får Riksdagen i underdånighet anhålla, det Eders Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke, till besparing för skolefonden, inspektorsbefattningen vid Visingsö skolegods må kunna indragas och de med denna befattning förenade göromål på vederbörande kronobetjening öfverflyttas.

Riksdagen framhärdar etc.

Stockholm den 11 Maj 1880.

Bil. Litt. A.

Förteckning öfver de s. k. Visingsö Skolegods.

Härad.	Socken.	Hemmans namn.	Åt åboer upplåne krono- hemman.	Bortarrenderade			Använde till			Kronoskattehemman.
				Kronosäteri.	Till skolverket hem- fallne hemman. f. d. lärareboställen.	Frälsehemman.	Boställen åt tjänste- män. Krono.	Visingsö folkskola. Frälse.	Karlsborgs församling. Frälse.	
Jönköpings län.				mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl
Vista	Visingsö	Kumlaby, Andersgården	—	—	1	—	—	—	—	—
»	»	D:o Norrgården	—	—	1	—	—	—	—	—
»	»	D:o Ridaregården	—	—	1	—	—	—	—	—
»	»	D:o Trädgården	—	—	—	—	1	—	—	—
»	Grenna	Örserum, Mellangården	1/4	—	—	—	—	—	—	—
»	Ölmestad	Ormastorp	1	—	—	—	—	—	—	—
»	Skärstad	Vettermåla	—	—	—	—	1/2	—	—	—
Tveta	Färsnäs	Fallanäs	1/2	—	—	—	—	—	—	—
»	Rogberga	Elmvik	1/2	—	—	—	—	—	—	—
Norra Vedbo	Bälaryd	Fuhlsbohlet	3/8	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Svärdstorp	3/8	—	—	—	—	—	—	—
»	Frinnaryd	Kornås	1/4	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Lipparp	1/8	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Hulan	1/8	—	—	—	—	—	—	—
»	Adelöf	Ruda	—	—	—	—	—	—	—	1
»	»	Askeryd, Sörgården	—	—	—	—	—	—	—	1
»	»	Mickelstorp	—	—	—	—	—	—	—	1
»	»	Sötåsen, Norrgården	1	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Slötorp	1	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Björstorp, Norrgården	1/2	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Stenkilstorp	—	—	—	—	1/2	—	—	—
»	»	Ingelsbo, Mellgården	1/2	—	—	—	—	—	—	—
Transport				6 1/2	—	3	—	2	—	3

Härad.	Socken.	Hemmans namn.	Ar. åboer upplåta krono- hemman.	Bortarrenderade			Använde till			Kronoskattehemman.
				Kronoslotteri.	Till skolverket hem- fallne hemman. f. d. läropoställen.	Friäsehemman.	Dosfållen åt tjänste- män. Krono.	Visingö folkskola. Friäse.	Karlsborgs fästning. Friäse.	
		Transport	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl
Norra Vedbo	Vireda	Boarp, Östergården	6 ¹ / ₂	—	3	—	—	2	—	3
»	»	D:o Vestergården	1	—	—	—	—	—	—	—
»	Askeryd	Ågersryd, Norrgården	—	—	—	—	—	—	—	1
»	Brahestad	Gammarp, Norrgården	—	—	—	—	—	—	—	1 ¹ / ₄
»	»	Öija	—	—	—	—	—	—	—	1 ¹ / ₄
»	»	Fribjörnarp	—	—	—	—	—	—	—	1 ¹ / ₄
»	»	Örle, Östergården	1 ¹ / ₂	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Udderstorp	1 ¹ / ₄	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Djerfvarp, Vestergården med Korshaga utjord	1 ¹ / ₈	—	—	—	—	—	—	—
Södra Vedbo	Flisby	Torrsjö	—	3	—	—	—	—	—	—
»	»	Berg	—	—	—	—	—	—	—	1
»	»	Råskog, Södergården	—	—	—	—	—	—	—	1
»	»	D:o Norrgården	—	—	—	—	—	—	—	1
»	»	Tofta	—	—	—	—	—	—	—	1
»	»	Stenkar	—	—	—	—	—	—	—	1 ¹ / ₃
»	»	Skullaryd	—	—	—	—	—	—	—	1 ¹ / ₂
»	»	Gifvarp, Södergården	1 ¹ / ₄	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Sunneränge, Norrgården med en qvarn	3 ³ / ₄	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Sonarp	1 ¹ / ₂	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Östraby	1 ¹ / ₂	—	—	—	—	—	—	—
Vestbo	Vilstad	Bränna	1	—	—	—	—	—	—	—
		Summa för Jönköpings län	11 ³ / ₈	3	3	—	—	2	—	10 ³ / ₄
Kronobergs län.										
Sunnerbo	Berga	Bertilsboda	—	—	—	—	—	—	—	1 ¹ / ₄
Östergötlands län.										
Aska	Hagebyhöga	Aska, Södergården	3 ³ / ₄	—	—	—	—	—	—	—
»	»	D:o Askegården	3 ³ / ₄	—	—	—	—	—	—	—
»	»	D:o Norrgården	3 ³ / ₄	—	—	—	—	—	—	—
Lysing	Ödeshög	Gunby	1 ¹ / ₂	—	—	—	—	—	—	—

Härad.	Socken.	Hemmans namn.	Åt äboer upplåne krono- hemman.	Bortarrenderade					Använde till			Kronoskattehemman.	
				Kronostiteri.	f. d. litareboställen.	Till skolverket hem- fallne hemman.	Präsehemman.	Poställden åt tjänste- män. Krono.	Visingö Polskola. Präse.	Karlsborgs fästning- Präse.			
			mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	mtl	
Lysing	Ödeshög	Thyresbohle	1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Östra Haddåsen	1/4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Bodehohl	1/4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Svinåsen	1/4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Glasfall	1/8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Hafrekullen	1/8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Lilla Smedstorp	—	—	—	1/4	—	—	—	—	—	—	—
Vifolka	Viby	Mörby	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
		Summa för Östergötlands län	4 1/4	—	—	1/4	—	—	—	1	—	—	—
Skaraborgs län													
Vartofta	Daretorp	Ulfstorp	3/4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Bengtstorp, 5/8 mtl deraf	5 1/16	—	—	5/16	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Elgarås	1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Svenstorp	1/4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Qvillan	1/1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Bråten	1/4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Hedinge	1/8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Nyskog	1/8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Blåhult	1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	Velinge	Velinge Korsgård	1/4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
»	»	Berg	1/4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vadsbo	Mölltorp	Gråshult, Pukagården, 3/8 mtl deraf	—	—	—	—	5/16	—	—	—	1/16	—	—
		Summa för Skaraborgs län	3 9/16	—	—	5/16	5/16	—	—	—	1/16	—	—
		Summa Summarum	19 3/16	3	3	9/16	5/16	2	1	1 1/16	11	—	—

S a m m a n d r a g.

	Åt åboer upplätne krono- hemman.	Bortarrenderade				Använda till			Kronoskattehemman.	Summa hemman	
		Kronosäkeri.	F. d. häreboställen.	Till skolväsket hemtalne hemman.	Fränsheemman.	Boställen åt tjänste- män.	Visingö folkskola. Fräise.	Karlsborgs fastning. Fräise.		Mantel.	Stycken.
F ö g d e r i.											
Jönköpings län.											
Tveta, Vista, Mo	2 ¹ / ₄	—	3	—	—	1 ¹ / ₂	—	—	—	6 ³ / ₄	9
Norra och Södra Vedbo	8 ¹ / ₂	3	—	—	—	1 ¹ / ₂	—	—	10 ³ / ₄	22 ³ / ₈	33
Vestbo	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Säger för Jönköpings län	11 ³ / ₈	3	3	—	—	2	—	—	10 ³ / ₄	30 ¹ / ₈	43
Kronobergs län.											
Sunnerbo	—	—	—	—	—	—	—	—	1 ¹ / ₄	1 ¹ / ₄	1
Östergötlands län.											
Göstrings och Vifolka	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1
Lysings, Dahls och Aska	4 ¹ / ₄	—	—	1 ¹ / ₄	—	—	—	—	—	4 ¹ / ₂	11
Säger för Östergötlands län	4 ¹ / ₄	—	—	1 ¹ / ₄	—	—	1	—	—	5 ¹ / ₂	12
Skaraborgs län.											
Vartofta och Frökinds	3 ⁹ / ₁₆	—	—	5 ⁵ / ₁₆	—	—	—	—	—	3 ⁷ / ₈	11
Södra Vadsbo	—	—	—	5 ⁵ / ₁₆	—	—	—	1 ¹ / ₁₆	—	3 ³ / ₈	1
Säger för Skaraborgs län	3 ⁹ / ₁₆	—	—	5 ⁵ / ₁₆	5 ⁵ / ₁₆	—	—	1 ¹ / ₁₆	—	4 ¹ / ₄	12
Summa Summarum	19 ³ / ₁₆	3	3	9 ⁹ / ₁₆	5 ⁵ / ₁₆	2	1	1 ¹ / ₁₆	11	40 ¹ / ₈	68

Bil. Litt. B.

Förteckning å de bland Visingsö skolegodshemman, hvilka förut varit till åboer upplåtne, men sedermera blifvit till skatte försålda.

Härad.	Socken.	Hemmansnamn.	Skatteköpne mantal.	
Jönköpings län.				
Vista.	Grenna	Örserum, Mellang.	$\frac{1}{4}$	K. Kamm.koll. skattebr. d. $\frac{9}{4}$ 1877
Tveta.	Rogberga	Elmvik, $\frac{1}{2}$ mtl, deraf	$\frac{1}{4}$	D:o d:o d. $\frac{27}{11}$ 1876
Norra Vedbo.	Frimmaryd	Kornås	$\frac{1}{4}$	D:o d:o d. $\frac{20}{11}$ 1877
»	»	Hulan	$\frac{1}{6}$	D:o d:o d:o
»	Adelöf	Slötarp, 1 mtl, deraf	$\frac{1}{2}$	D:o d:o d. $\frac{9}{4}$ 1877
»	»	Björstorp, Norreg., $\frac{1}{2}$ mtl, deraf...	$\frac{1}{4}$	D:o d:o d:o
»	Flisby	Sunneränge, Norrg., $\frac{3}{4}$ mtl, jemte en qvarn, kallad Nygård, deraf }	$\frac{3}{8}$	{ $\frac{3}{16}$ jemte tillh. andel af qvarn d. $\frac{2}{10}$ 1879
Vestbo.	Vilstad	Bränne	1	{ $\frac{2}{16}$ d:o d:o d. $\frac{8}{12}$ 1879 K. Kammarkoll. 4 särskilda skattebref d. $\frac{9}{4}$ 1877.
Östergötlands län.				
Aska.	Hagbyhöga	Aska, Söderg., $\frac{3}{4}$ mtl, deraf	$\frac{3}{8}$	K. Kamm.koll. sk.bref d. $\frac{12}{4}$ 1877
»	»	D:o, Norreg., $\frac{3}{4}$ » »	$\frac{3}{8}$	D:o d:o d. $\frac{4}{12}$ 1879
Lysings	Ödeshög	Gumby, $\frac{1}{2}$ mtl, deraf	$\frac{1}{16}$	D:o d:o d. $\frac{20}{4}$ 1877
»	»	Bodebohl, $\frac{1}{4}$ mtl, deraf	$\frac{3}{16}$	{ $\frac{1}{16}$ K. Kamm.koll. sk.br.-d. $\frac{2}{8}$ 1877
»	»	Glasfall	$\frac{1}{8}$	{ $\frac{1}{8}$ d:o 2 särskilda d:o d. $\frac{20}{4}$ » D:o 2 d:o d:o d:o
Skaraborgs län.				
Vartofta.	Daretorp	Ulfstorp, $\frac{3}{4}$ mtl, deraf	$\frac{3}{8}$	{ $\frac{1}{8}$ D:o skattebref d. $\frac{9}{4}$ 1877
»	»	Elgarås, $\frac{1}{2}$ » »	$\frac{1}{4}$	{ $\frac{1}{4}$ D:o d:o d:o
»	»	Svenstorp	$\frac{1}{4}$	D:o d:o d:o
»	»	Bråten. $\frac{1}{4}$ mtl, deraf	$\frac{1}{8}$	D:o d:o d:o
»	»	Nyskog	$\frac{1}{8}$	D:o d:o d:o
»	»	Blåhult. $\frac{1}{2}$ mtl, deraf	$\frac{1}{8}$	D:o d:o d:o
»	Velinge	Velinge Korsg., $\frac{1}{4}$ mtl, deraf	$\frac{1}{8}$	D:o d:o d:o
»	»	Berg	$\frac{1}{4}$	{ $\frac{1}{8}$ D:o d:o d:o $\frac{1}{8}$ D:o d:o d:o
Tills skatteköpt			$\frac{53}{16}$	
Således återstå till skatte icke försålda hemman			$\frac{137}{16}$	
Summa			$\frac{190}{16}$	